

MESTSKÝ ÚRAD V ŽILINE

Materiál na rokovanie pre
Komisie Mestského zastupiteľstva v Žiline

Číslo materiálu: ____/2024

K bodu programu

SCHVÁLENIE NOMINOVANÝCH OSOBNOSTÍ PRE UDELENIE OCENENIA MESTA ŽILINA ZA ROK 2024

Materiál obsahuje:

1. Návrh na uznesenie
2. Dôvodová správa
3. Materiál

Materiál sa odporúča prerokovať v komisii:

KKCRaMR

Predkladá:

Mgr. Peter Fiabáne
primátor mesta

Zodpovedná za vypracovanie:

Ing. Mgr. Katarína Gazdíková, PhD.
vedúca odboru komunikácie a vzťahov s verejnosťou

Žilina, jún 2024

NÁVRH NA UZNESENIE

Uznesenie č. __/2024

Komisia odporúča Mestskému zastupiteľstvu v Žiline na jeho najbližšom zasadnutí prerokovať a

I. schváliť

1. Nominované osobnosti pre udelenie ocenenia mesta Žilina za rok 2024

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Mesto Žilina pravidelne oceňuje osobnosti alebo kolektívy za zásluhy v oblasti kultúry, športu vzdelávania, vedy a v iných oblastiach, prípadne za zásluhy o reprezentáciu nášho mesta v zahraničí.

V zmysle Všeobecne záväzného nariadenia č. 25/2016 o udeľovaní ocenení mesta Žilina sme postupovali nasledovne:

1. Nominovať osobnosti mala možnosť verejnosť v termíne od 15. 1. do 29. 2. 2024.
2. Nominovaných bolo celkovo 14 osobností.
3. Následne za tieto nominácie hlasovala „veľká porota“ zložená z vážených občanov Žiliny zastupujúcich komunity alebo organizácie pôsobiace na území mesta.
4. Zoznam nominovaných s hlasmi „veľkej poroty“ posúdila komisia pre udeľovanie ocenení, ktorá bola schválená mestským zastupiteľstvom. Predsedom komisie bol primátor Peter Fiabáne a členov tvorili poslanci mestského zastupiteľstva, vážení občania a osobnosti, ktoré v minulosti od mesta získali ocenenie.
Komisia vybrala 5 osobností a 1 združenie na udelenie ocenenia, vid'. príloha. Primátor sa rozhodol udeliť Cenu primátora 1 osobnosti, vid'. príloha. Celkovo teda 7 osobností.
4. V zmysle VZN č. 25/2016 o udeľovaní ocenení mesta Žilina prislúcha konečné rozhodnutie o udelení ocenenia mesta Mestskému zastupiteľstvu mesta Žilina.

MATERIÁL

Komisia pre udeľovanie ocenení osobnostiam mesta Žilina navrhuje, aby sa udelili nasledovné ocenenia týmto osobnostiam:

1. Karol Herian, vedecký pracovník – ocenenie Čestné občianstvo mesta Žilina
2. Jozef Moravčík, archeológ – ocenenie Čestné občianstvo mesta Žilina
3. Ivan Šalaga, hydrogeológ – ocenenie Cena mesta Žilina
4. VAL, umelecko-architektonické zoskupenie – ocenenie Cena mesta Žilina
5. František Mrázik, horský vodca - Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Žilina, in memoriam
6. Igor Štúr, lekár – ocenenie Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Žilina

Cenu primátora udeľuje primátor podľa vlastného uváženia. Cenu navrhuje udeliť Jurajovi Drotárovi, predsedovi Oblastnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Stručná charakteristika každej z navrhovaných osobností sa nachádza v prílohe.

PRÍLOHA

1. Karol Herian (nar. 18. septembra 1942 v Tajove, žije v Žiline) - vedecký pracovník

Karol Herian je predstaviteľ a pokračovateľ pôvodnej slovenskej mliekarskej tradície, celý život zasvätil syrom a ich výrobe. Väčšinu profesijného života strávil vo Výskumnom ústave mliekarenskom v Žiline, kde si prešiel niekoľkými funkciami a nakoniec sa stal aj generálnym riaditeľom ústavu, ktorý viedol 15 rokov. V rámci svojej profesie riešil problematiku ovčiarstva a kvality mlieka, zaviedol výrobu syridiel a nových druhov syrov, vyvíjal nové technológie spracovania mliečnych výrobkov. Je autorom stoviek odborných publikácií a tiež spoluautorom viacerých odborných publikácií doma i v zahraničí, roky pôsobí ako rozhodca na medzinárodných súťažiach syrov, organizoval mnohé semináre a medzinárodné konferencie. Na desiatkach fariem a salašov pomohol p. Herian začať výrobu kvalitných tradičných, ale i nových druhov syrov. Rozšíril naše tradičné syry o zabudnutý Klenovecký syrec, pre ktorý presadil v EÚ aj tradičnú známku Chránené zemepisné označenie.

2. Jozef Moravčík (nar. 24. 1. 1944, Močenok, žije a pracuje v Žiline) - archeológ

Jozef Moravčík je slovenský archeológ, múzejník, odborník na praveké a včasnohistorické osídlenie severozápadného Slovenska. Je autorom mnohých monografií a realizoval viacero putovných výstav (napr. Lužická kultúra, Praveké umenie na Slovensku, Opevnenia severozápadného Slovenska a iné). V rokoch 1966 - 2007 pôsobil ako vedecký pracovník v Považskom múzeu a Považskej galérii v Žiline, pre ktoré získal množstvo dokumentačného materiálu a nálezov. Vede archeologické krúžky a prednáša na základných i stredných školách. Obciam v Žilinskom kraji pomáha s odhaľovaním ich histórie. Počas 40-ročného pôsobenia v Považskom múzeu organizoval a viedol množstvo výskumov významných lokalít. Je držiteľom viacerých ocenení. Tento rok sa dožíva významného životného jubilea.

3. Ivan Šalaga (nar. 12. 6. 1937 v Bratislave, pracoval v Žiline) - hydrogeológ

Ivan Šalaga pôsobil ako hydrogeológ pri vyhľadávacích hydrogeologických prieskumoch v oblasti Rajeckej kotliny, severovýchodných svahoch Strážovských vrchov, severovýchodných svahov Nízkych Tatier, Slovenského raja a Žilinskej kotliny. Bol vedúcim regionálnych hydrogeologických projektov, v rámci ktorých bol napr. vyhlbený prieskumný vrt v Rajeckej kotline využívaný pre termálne kúpalisko Veronika, boli identifikované nové zdroje podzemnej vody v Čičmanoch, Kamennej Porube, Lietave. Zúčastňoval sa aj na zahraničných hydrogeologických expedíciách v Afrike (v Sudáne, Nigérii, Botswane a Etiópii). Okrem klasickej vrtárskej práce na dvesto produktívnych studniach v Nigérii zostavil aj prvú hydrogeologickú mapu severnej časti nigérijského štátu Kaduna. Spolupracoval na prieskume pre vodné dielo Gabčíkovo. Tí, ktorí mali možnosť osobne sa stretnúť s Ivanom Šalagom, hovoria o ňom ako o múdrom, skromnom, vtipnom a nezabudnuteľnom človeku.

4. VAL - umelecko-architektonické zoskupenie (2. pol. 20. storočia)

VAL predstavuje významnú umeleckú skupinu troch Žilinčanov: architektky Viery Meckovej (nar. 1933), architekta Ľudovíta Kupkoviča, (nar. 1943), a výtvarného umelca Alexa Mlynárčika (nar. 1934). Tvorba tejto skupiny presahuje oblasť slovenskej kultúry a umenia. Svojou tvorbou sa snažili vzbudiť pozornosť nielen v Československu, ale aj zahraničí a to sa im aj darilo. Ich diela dnes môžeme považovať za vizionárske. V časoch socializmu tvorili odvážne a umelecky i architektonicky hodnotné projekty, navyše bez nároku na honorár. Každý z členov tvoril aj vlastné diela (napr. p. Mecková - budova dnešného Mestského úradu v Žiline). Skupina počas socialistického režimu vystavovala vo Francúzsku, po roku 1990 aj v Taliansku, Anglicku, Litve, Bulharsku a inde. Jedným z najimpozantnejších diel trojice sa stal návrh futuristického mesta vo Vysokých Tatrách tzv. Heliopolis, v ktorom prebiehali na konci šesťdesiatych rokov stavebné prípravy medzinárodného šampionátu. Projekt ostal len vo forme vízií. Zoskupenie VAL aktívne projektovali v rovnakej zostave až do polovice 90. rokov 20. storočia. Autori vytvorili rad perspektívnych architektonických návrhov, ktoré dnes radíme k vrcholom slovenskej architektúry a umenia.

5. František Mrázik (in memoriam, nar. 12. 4. 1914 v Žiline - 22. 9. 2001 v Poprade) - horský vodca

Narodil sa v Žiline v chudobnej rodine. Od detstva rád športoval. Od futbalu sa postupne dostal k turistike a lyžovaniu. Civilné povolanie na okresnom súde po pár rokoch opustil a odsťahoval sa do Vysokých Tatier, ktorým zasvätil celý život. František Mrázik bol náčelníkom Tatranskej horskej služby. Zaslúžil sa o zriadenie stredísk horskej služby aj v iných slovenských pohoriach, rovnako aj o vznik Strediska lavínovej prevencie v Jasnej. Mal veľkú zásluhu aj na tom, že sa Horská služba na Slovensku stala v roku 1968 členom medzinárodnej organizácie horských služieb IKAR. Inicioval organizovanie Majstrovstiev sveta v severských lyžiarskych disciplínach na Slovensku v roku 1970, na organizovaní ktorých sa aj podieľal. Majstrovstvá sa konali vo Vysokých Tatrách a išlo o historickú udalosť pre našich športovcov i celkovo pre spoločnosť. Poľskí záchranári ho poctili čestným členstvom v GOPR (zbor horskej služby) a v spolku poľských horských vodcov. V roku 1997 ho prezident Aleksander Kwaśniewski

vyznamenal za veľké zásluhy pre rozvoj poľsko-slovenskej spolupráce jedným z najvyšších vyznamenaní - Oficierskym krížom.

6. Igor Štúr - lekár, infektológ

Igor Štúr je skúsený odborník a primár bývalého infekčného oddelenia Fakultnej nemocnice s poliklinikou Žilina, kde nastúpil v roku 1974. V súčasnosti ordinuje na odbornej ambulancii infektológie vo FNŠP Žilina. V odbore infektológie má viac ako 40-ročné skúsenosti. Počas pandémie bol prvým zaočkovaným zdravotníkom v Žiline a v Žilinskom kraji. Týmto gestom chcel zdôrazniť dôležitosť očkovania a motivovať tak svojich kolegov i širokú verejnosť. Výsledky jeho práce a cenné skúsenosti sú dôležité nielen pre nemocnicu, ale aj pre rozvoj infektológie na Slovensku. Svojej profesii sa venuje naďalej napriek dôchodcovskému veku.

7. Juraj Drotár (nar. 14. máj 1939 v obci Rudník, žije v Žiline) - vojak

Od roku 2002 pôsobí ako predseda Oblastnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Žiline, v rámci ktorej organizuje spolu s mestom Žilina i ďalšími samosprávami v Žilinskom okrese pietne spomienky pri príležitosti významných výročí. Ako vojak z povolania slúžil v posádkach Liptovský Mikuláš, Spišská Nová Ves, Olomouc, Žilina a Bratislava. Neskôr sa pustil do vysokoškolského štúdia na Vojenskej akadémii v Bratislave. V rokoch 1980 – 1993 pôsobil na veliteľstve Vojenskej fakulty VŠDS v Žiline. Po vzniku armády SR v r. 1993 bol vymenovaný do funkcie náčelníka oddelenia technickej služby na Veliteľstve Železničného vojska SR v Žiline. V mladosti sa aktívne venoval atletike, lyžovaniu a loptovým športom. Na dôchodku je aktívnym členom v domácich a zahraničných antifašistických združeniach. Za svoju službu v armáde a spoločenské aktivity získal viacero ocenení, napr. pamätná plaketa Žilinského samosprávneho kraja za mimoriadny prínos pri zachovávaní historického odkazu, ocenenie od ministra obrany SR, prezidenta Československej republiky a iné.